

Skagen Fuglestation 2015

Af Knud Pedersen

Turister og fiskende suler ved Grenen, 26. oktober 2015. Foto: Knud Pedersen

Indledning

Det blev igen et travlt år for de mange personer, som er engageret i arbejdet med Skagen Fuglestation.

Mange møder og besigtigelser har fundet sted i løbet af året for at forberede organisationen, økonomien og indholdet i det kommende trækfuglecenter i Det Grå Fyr.

Realdania Byg ejer bygningerne ved fyret og står for hele renoveringen til et moderne naturformidlingscenter med en videnskabelig fugle- og ringmærkningsstation, butik og café.

I løbet af foråret måtte bygherren konstatere, at der var uforudsete renoveringsopgaver. Dette betød, at den oprindelige tidsplan for færdiggørelsen af centeret ikke kunne holde. Åbningen er derfor blevet udskudt fra efteråret 2016 til april 2017. Set med DOF-øjne betyder udskydelsen mere tid til det forberedende arbejde med selve fuglestationen og ikke mindst et mere gunstigt tidspunkt til åbningen af centeret, når højsæsonen for fugletrækket over Skagen sætter ind i april.

Naturstyrelsen, som skal drive formidlingscenteret, udskrev i starten af efteråret en international idé- og projektkonkurrence til indretningen af selve fugleformidlingsdelen i Det Grå Fyr. Idékonkurrencen blev støttet med 1 million kroner fra Friluftsrådet og selve opbygningen af udstillingen er støttet af Nordeafonden med 12 millioner kroner. Vinderforslaget blev udvalgt i marts 2016. Med tilskud fra Friluftsrådet har DOF valgt at ansætte en naturvejleder til den daglige ledelse af selve fuglestationen. Stillingen vil blive slået op i efteråret 2016.

Feltaktiviteter

Fra 1. april til 15. juni var Anders Odd Wulff Nielsen ansat som observatør og ringmærker ved Skagen Fuglestation. Hele april blev der gennemført daglige standardtællinger af fugletrækket fra solopgang og 4 timer frem. I maj overgik observatørens primære arbejdsopgave til et helt nyt ringmærkningsprojekt i de gamle fyrehaver ved Det Grå Fyr. Formålet var at undersøge potentialet for ringmærkning og formidling af ringmærkning i nærheden af det kommende fugleoplevelsescenter ved fyret. I forbindelse med dette projekt var ringmærker Heidi Vibe Frederiksen ansat som medhjælper i et par uger i maj.

Fra 15. april til 15. juni gennemførte Klaus Malling Olsen - støttet af Skagen Fuglestation - et projekt med henblik på at undersøge alders- og kønsfordeling af de trækkende rovfugle. Resultatet blev præget af det ringe rovfugletræk på grund af ugunstige vejrforhold gennem hele foråret. Projektet bliver gentaget i foråret 2016 for at få indsamlet et større materiale.

Som tidligere år har et meget stort antal frivillige noteret og indtastet et stort og betydningsfuldt observationsmateriale gennem hele året på DOFbasen. Dette materiale er, sammen med de ansatte observatørens indtastninger, grundlaget for de omtalte observationer i denne artikel.

Skagen Fuglefestival blev afholdt for 10. gang d. 8 - 10. maj. Da renoveringen af Det Grå Fyr var blevet forsinket, kunne vi lidt uventet igen bruge fyret som base for festivalen. På grund af en ubarmhjertig hård vestenvind måtte festivalteltet med Naturbutikkens salgsbod placeres i læ på den østvendte gårdsplads. Et

meget stort antal besøgende var mødt op til åbningen og kunne opleve lederen af naturcenteret Jacob Funder holde åbningstalen. Festivaldagene forløb med mange aktiviteter i form af guidede ture, ringmærkning, foredrag og udstilling af fuglefotos og malerier.

Et vigtig begivenhed var stiftelsen af den nye forening – Skagen Fuglestations Venner – "SKAFVEN". Foreningens formål er at støtte arbejdet med Skagen Fuglestation.

Traditionen tro var vejrholdene ikke gode under festivalen. Koldt og blæsende fra vest er absolut ikke ønskevejr om foråret i Skagen. Det holdt dog ikke feltbisserne tilbage. "Team Verdens Ende" deltog i DOF's projekt "Tårnernes Dag" d. 9. maj med stor succes, da de observerede 101 arter på 8 timer og tog førstepladsen i den landsdækkende konkurrence. Festivalens sjældneste fugl – en islom – blev fundet af vores egen observatør Anders O.W. Nielsen. Han blev belønnet med et gavekort fra Naturbutikken.

På Skagen Fuglestations hjemmeside – www.birdsontop.dk – er det muligt at følge resultaterne af de daglige aktiviteter og observationer hele foråret krydret med fotos, video og beretninger om spændende fugleoplevelser m.m.

Observationer første halvår

Foråret 2015 vil blive husket som lidt af et mareridt for trækfugleentusiastene, som havde håbet på østenvind med varme og massevis af spændende trækfugle over Skagen. Fra forårets start i marts og frem til slutningen af juni oplevede vi dag efter dag og uge efter uge en næsten konstant hård vind fra vestlige retninger. Det var også koldt i hele perioden med temperaturer under normalen for årstiden. Kun ganske få dage med rolige vindforhold fra nordlige retninger og hæderligt trækvejr d. 18-22. april skilte sig positivt ud.

Specielt for rovfugletrækket blev foråret et bundår. En sum på 6.729 rovfugle er 42% under gennemsnittet for den foregående tiårs periode. Med et par enkelte undtagelser blev forårstotalen for de enkelte rovfuglearter klart under gennemsnittet for de seneste 10 år. Mest markant var den lave træksum af arterne hvepsevåge, musvåge, fjeldvåge og lærkefalk, som lå mere end 50% under gennemsnittet. Kun spurvehøg og vandrefalk observeredes i et antal tæt på gennemsnittet.

Rovfugletabellerne under artsgennemgangen andetsteds i denne rapport viser de faktiske træktal fordelt på arter og måneder.

Meget bemærkelsesværdigt er det også, at der for første gang i mange år ikke blev observeret en eneste af de sjældnere rovfuglearter i Skagen.

Igen i år topper sortand (134.877) statistikken som den hyppigste noterede art i første halvår. Det høje antal skyldes dog i høj grad et stort antal rastende (oversomrende) fugle i juni. Fra et par tusinde rastende ved Grenen i begyndelsen af juni blev antallet bygget op til et maksimum på ca. 13.000 d. 16/6. Der er givet mange gengangere i de store rastetal fra Grenen i juni. På selve forårstrækket (marts-maj) er der registreret 42.954 sortænder med største dag d. 25/4 (4070), som

også var mediandatoen. Et stort træk af bog/kvækerfinker i dagene 19-21/4 (ca.104.000) gav en forårssum på ca. 133.000 og næsthøjeste notering blandt samtlige arter dette forår. Hvis de artsbestemte bog- og kvækerfinker lægges til, når forårssummen af finker op på ca. 216.000 fugle og finkerne bliver talrigeste trækfuglekategori foråret 2015.

Trækket af rødstrubet lom, som altid er bemærkelsesværdigt ved Skagen om foråret, nåede i perioden marts-juni op på 11.182. Største dag blev 21/4 (868). I januar sås mange overvintrende fugle med største dag 3/1 (983). Forekomsten af sortstrubet lom var typisk minimal i forhold til rødstrubet lom, da blot 94 fugle blev set i marts-juni, hvilket kun udgør 0,8% af artsparret rød- sortstrubet lom i samme periode. Største dag blev 9/5 (6). Islom havde et godt forår med 31 fugle, heraf 23 i maj og med 15/5 (4) som største dag. Med en forekomst på 4 fugle lå hvidnæbbet lom under normalen.

Med et usædvanligt vestenvindspræget forårsvejr var grundlaget lagt for et større antal observationer af de mere pelagiske havfuglearter. Allerede d. 28/2 blev den første almindelig skræpe observeret ved Grenen, hvilket er meget usædvanligt og blot den anden observation i Danmark af arten i februar, som er indtastet i DOFbasen. Endnu en fugl 13/4 var også et unormalt tidspunkt for arten, mens 4 fugle i maj og 2 fugle i starten af juni var mere typiske fund. En rastende lille stormsvale i Skagerrak tæt ved Grenen om aftenen 21/6 var første junifund fra Skagen og blot 12. fund i alt. Der er kun 3 fund efter år 2000. Mallebuk optrådte næsten dagligt ved Grenen i april-juni og i alt 8.628 noteredes i første halvår - de fleste i maj(4.400) med største dag 14/5(1000). Lidt overraskende kunne antallet af suler (13.100) ikke helt leve op til de seneste års meget høje forårstal. Største dag blev 17/4 (971). Invasionen af 1K mellemkjøver i de danske farvande i efteråret 2014 blev fulgt op af ca. 25 jagttagelser af 2K-fugle fra slutningen af april til begyndelsen af juni. De fleste blev noteret som rastende i maj, hvor også mere typisk 6 ældre fugle (3K+) blev observeret. Storkjove optrådte hyppigt i første halvår med i alt 80 fugle, fordelt med januar (3), februar (2), marts (3), april (12), maj (51) og juni (9). Største dag blev 14/5 (8) og 18/5 (7). Forårstrækket af almindelig kjøve bød på beskedne 214 fugle med største dag 13/4 (17). En adult lille kjøve trak forbi ved Nordstrand 2/6.

Af mere usædvanlige observationer fra foråret kan nævnes: turteldue (4), hærfugl 1 1-13/5 var første fund i Skagen siden november 2005, biæder (25) med mulighed for en del gengangere fra dag til dag, største dag 28/6 (5), rødrygget svale 25/4, sydlig nattergal 5/6, lille fluesnapper (5), rødtoppet fuglekonge (4) og hortulan (2).

I kategorien sjældne arter (SU-arter) toppede en sardinsk sanger han 4/6. Fuglen var stationær hele dagen i et krat på Grenen og tiltrak twitchere fra hele landet. Det var andet danske fund - det første var også fra Skagen med en ringmærket 2K han, Grenen 12/6 2005. I samme krat på Grenen, som den sardinske sanger, rastede en hvidskægget sanger han 26/5. En adult nathejre blev opdaget over Reservatet om morgenen 21/5. Den fløj til rast ved Skarvsøen, hvor

Nordlig blåhals han, Skagen, 14. maj 2015. Foto: Knud Pedersen

den efterfølgende kunne ses og fotograferes under meget fine forhold. Det var det femte fund fra Skagen og første siden 24/5 2007. Af mere regelmæssige SU-arter i Skagen blev der observeret 5 topskarver og 3 citronvipstjerter i løbet af det første halvår.

Observationer andet halvår

Vejrmæssigt kan man vist godt sige, at sommeren i Danmark 2015 faldt i august-september. Fra usædvanlig ustadigt, vestenvindspræget og koldt vejr i hele foråret og frem til og med juli måned skiftede vejret til at blive mere stabilt med rolige vindforhold og højere temperaturer i de næste par måneder. Udeblivelsen af kraftige vinde fra vestlige retninger i august-september betød en skuffende periode med hensyn til større havfugleforekomster ved Skagen. Man skulle helt frem til november-december før de egentlige stormlavtryk fra vest ramte de danske farvande. På dette tidspunkt er forekomsterne af de pelagiske havfugle i Nordsøen aftaget og grundlaget for større tal ved Skagen svinder ind – også selvom vejrforholdene er gunstige.

De tre talrigst noterede arter i andet halvår blev sule (50.679), alk (36.070) og sortand (15.722). Forekomsten af sule blev ny rekord og kulminerede i slutningen af oktober med flere dage med dagscifre på over 2.000. Største dag blev 23/10 (2.966). De fleste alke blev noteret fra 20. oktober og frem til primo november. Største dag blev 31/10 (8.650). Antallet af sortænder var noget under de seneste års efterårstal og største dag blev 10/10 (1200).

Almindelig skræpe fortsatte i forårets spor med i alt 16 fugle - heraf 12 i juli med en ny dagsrekord 27/7 (5), august (3) og september (1). Første sodfarvede skræpe blev set 2/8 og sidste 2/12 (2). I alt 32 med største dag 24/10 (8). Stor stormsvale noteredes 8/11 og 20/11. Efterårets sum af mallebukker (7.828) var nøjagtig 800 færre end i første halvår (8.628).

Oktober blev den bedste måned for mallebuk med 3.752 fugle, heraf iagttoges de fleste 23/10 (2.941). I

forbindelse med kraftige storme fra vest i begyndelsen af december blev der flere dage iagttaget et meget stort kompensationsstræk af vind- og strømdeevne rødstrubede lommer. Største dage blev 7/12 (2.324) og 11/12 (1.013). De 13 observationer af islom fordelte sig på typisk vis med september (1), oktober (8), november (1) og december (3). Hvidnæbbet lom blev set med 6 fugle ved Grenen i efteråret samt mere overraskende 2 oversomrende 2K-fugle i juli i Aalbæk Bugt ud for Tranestederne ved Hulsig.

Kjovernes forekomst skuffede generelt dette efterår. Ikke overraskende blev hyppigste art storkjove (300), heraf 171 i oktober. Største dag 23/10 (26). Storkjove registreres efterhånden dagligt under havfugleobservationerne i december og kan ikke som tidligere betragtes som usædvanlig på denne årstid. Almindelig kjove (165) havde et dårligt efterår – specielt lave antal i august-september. Største dag blev 18/9 (24). Efter sidste efterårs store forekomst af unge mellemkjover i oktober-november, blev dette efterår kendetegnet ved næsten total udeblivelse af ungfugle. Blot en enkelt årsunge blev set 18/10 og vidner om et dårligt yngleår på tundraen. I alt blot 12 mellemkjover i andet halvår. Lille kjove kunne med en enkelt sen ungfugl 18/10 lige snige sig ind på lystavlen.

Til forskel fra forekomstmønsteret hos alk noteredes pænt med lomvier i starten af oktober og igen fra midten af november og hele december. I alt 11.705 lomvier blev talt med 28/12 (1.310) som største dag, næstflest 5/10 (828). Søkonge (72) imponerede ikke. Største dag blev 24/10 (11). De fleste blev set på træk ved Grenen, mens observationerne af tillidsfulde rastende fugle i jollehavnen i december blev de mest populære. Efterårets eneste lunde trak ved Grenen 28/12 og bekræftede artens sjældenhed ved Skagen. Efter flere efterår med en del observationer af thorshane blev det kun til en enkelt fugl 6/10.

Ud over de mange havfugleobservationer blev der også gjort flere interessante observationer af sjældnere landfugle. Her skal nævnes: Sort stork 6/8 (1K), som også blev eneste fund af arten i Skagen i 2015, steppehøg med 4 fugle - adult han Hulsig Hede 8/8 og 3 forskellige ungfugle rastende på Grenen 27/8-11/9, perleugle fundet trafikdræbt 16/10 på hovedvejen i Skagen Klitplantage, biæder 17/7 Skagen By og 24/8 Nederrose og hvidbrynet løvsanger satte ny rekord med observationer af 7 forskellige fugle i perioden 19/9-4/10 - endda i et efterår uden ringmærkning på Grenen. Den manglende ringmærkning afspejler nok også, at en art som høgesanger ikke blev registreret i år. Usædvanligt var det også, at storpiber slet ikke blev observeret på Grenen i efteråret.

Et par bemærkelsesværdige SU-arter kunne fotodokumenteres i dette efterår. En eleonorafalk 2K lys form trak ind fra havet ved Nordstrand lidt før kl. 12 d.15/9. Den satte sig på stranden i to omgange, men fløj ind i klitområdet, da observatøren forsøgte at komme tættere på for at få bedre fotos. En halv time senere trak den lavt forbi en fuglefotograf i Nederrose, som fik taget fine dokumentationsfotos af fuglen. Begge observatører bestemte falken til at være en ung vandrefalk,

Ringmærker Anders O.W. Nielsen med skovskade, 5. juni 2015.
Foto: Knud Pedersen

Fuglefestival ved Det Grå Fyr 8. m Formidling af ringmærkning for børn, Skagen, 15. maj 2015. Foto: Knud Pedersen

Fuglefestival ved Det Grå Fyr, 8. maj 2015. Foto: Knud Pedersen

men takket være offentliggørelse af de gode fotos blev artsbestemmelsen efterfølgende ændret til eleonorafalk. Tilsyneladende var der et mindre influks af eleonorafalke i Danmark og Sverige i efteråret 2015. Der er blevet meldt om yderligere 2 observationer fra Gedser og 4 er godkendt fra Sverige i august-september.

En ung (1K) hætteværling blev 27/9 observeret og fotograferet på Grenen og 1K citronvipstjert rastede ved Stald Grenens marker 16-17/9.

Mere forventelige SU-observationer var 3 bale-skråper henholdsvis 28/8, 21/9 og 5/10 - alle ved

Grenen. Det samme gjaldt en stationær og tillidsfuld ung topskarv i Skagen Havn 9-15/12.

Ringmærkning

I forbindelse med etableringen af en fysisk fuglestation og et moderne fugleformidlingscenter i Det Grå Fyr igangsatte Skagen Fuglestation i foråret et pilotprojekt med henblik på at undersøge mulighederne for et standardiseret ringmærkningsprogram i de gamle fyrehaver på begge sider af hovedvejen. I løbet af april blev der anskaffet spejlnet og andet ringmærkningsudstyr med hjælp fra Danmarks Ringmærkningsforening. Endvidere blev fyrehavernes bevoksninger trimmet med henblik på at gøre dem velegnede til opsætning af net til fangst af småfugle. Dette skete med tilladelse fra Realdania Byg og praktisk hjælp fra Naturstyrelsen Vendsyssel. Ringmærkningen skete med licens fra Ringmærkningscentralen, Statens Naturhistoriske Museum.

Vi var i den heldige situation at den ansatte observatør Anders O. W. Nielsen også havde ringmærkningslicens og derfor kunne starte pilotprojektet den 3. maj og afslutte det den 14. juni. I en del af perioden fik han assistance af Heidi Vibe Frederiksen. Desværre var vejrforholdene i det meste af maj og juni meget ugunstige med megen blæst fra vest og køligt vejr. Dette betød, at vejrforholdene en del dage umuliggjorde ringmærkning og dage med større småfuglefangst udeblev.

Der blev gennemført ringmærkning i 18 dage i maj og 12 dage i juni. I starten blev der ringmærket med 60-100 netmeter, men efter d. 20. maj øgedes antallet til 166 netmeter. Den totale fangst blev på 404 fugle fordelt på 35 arter. De hyppigst mærkede arter blev munk (66), gærdesanger (58) og tornsanger (56). Af mere usædvanlige arter skal nævnes blåhals (2), ringdrossel (1) og lille fluesnapper (1). Bedste fangst dage blev 5/6 (45), 12/5 (28) og 21/5 (27). To munke med udenlandsk ring blev aflæst - den ene var svensk og mærket i Skåne og den anden i Frankrig.

Rødrygget tornskade hun og han, Skagen 5. juni 2015. Foto: Knud Pedersen

I forbindelse med et stort naturplejeprojekt for de fredede arealer på Grenen foretog Naturstyrelsen i september en større rydning af uønsket opvækst af træer og buske på arealerne, som grænser op til ringmærkningsområdet i fyrhaverne på vestsiden af hovedvejen. Dette vil uden tvivl få en positiv betydning for havernes tiltrækning af rastende småfugle, da fyrhaverne vil blive mere isolerede og attraktive for fuglene i forhold til det omgivende landskab. Samtidig blev haverne yderligere trimmet ved hjælp af effektiv maskinkraft.

Tidligere års ringmærkningsaktivitet ved *Sylvia*-stien på Grenen blev stillet i bero i 2015 på grund af den høje grundvandsstand, som umuliggjorde færdsel og ringmærkning i området.

Ynglefugle

Bestanden af ynglende traner fortsætter med at stige på Skagen Odde og ligger nu på omkring 20 par. Årets ynglesucces er dog ukendt for mange af parrene.

Skarvkolonien i Skarvsøen ved Skagen Nordstrand vokser stadig og nåede op på 230 par i 2015. Det var en stigning på 84 par i forhold til 2014. Ungeproduktion var høj med 3-4 unger i fleste reder. Koloniens ynglefugle generes ikke af øget personfærdsel ad Grenensporet, som passerer tæt forbi. Til gengæld var der dårlig ynglesucces hos bestanden af gråstrubet lappedykker i både Skarvsøen og i Milesøerne. Årsagen er måske det ustadige og kolde forårsvejr.

Der blev registreret 2 paukende rørdrummer på Grenen og i hvert fald et par fodrede unger i maj-juni. Ved den sydlige del af Hulsig Hede blev der ved et tilfælde i juni iagttaget en han og 2 hunner af hjejle. Fuglene fouragerede på naturplejede græsningsarealer op til klitheden. De virkede vagtsomme, men ellers var der ikke direkte tegn på, at de kunne yngle.

I Skagen Havn sås ved flere lejligheder 2 par tejster i yngletiden, men om de har gennemført yngel er usikkert. Sortstrubet bynkefugl ynglede igen med mindst 8 par på Odden og bestanden af rødrygget tornskade virker også stabil med omkring 50 par.

	Forår	Efterår
Dækning	1. januar - 30. juni	1. juli - 31. december
Ringmærkning Total	404	ingen ringmærkning
Talrigst ringmærkede arter	Munk 66 Gærdesanger 58 Tornsanger 56	
Sjældneste ringmærkede arter	Lille Fluesnapper 1 Blåhals 2 Ringdrossel 1	
Observationer almindeligste arter	Sortand 134.877 Bog/kvækerfinke 133.193 Kvækerfinke 43.828	Sule 50.679 Alk 36.070 Sortand 15.722
Observationer, usædvanlige arter/antal	Turteldue 4 Hvidnæbbet lom 4 Islom 31 Lille stormsvale 1 Almindelig skråpe 8 Lunde 3 Hærfugl 1 Biæder 25 Toplærke 2 Rødrygget svale 1 Rødtoppet fuglekonge 4 Lille fluesnapper 5 Sydlig nattegal 1 Hortulan 2	Hvidnæbbet lom 8 Islom 13 Stor stormsvale 2 Sodfarvet skråpe 32 Almindelig skråpe 16 Sort stork 1 Thorshane 1 Lunde 1 Perleugle 1 Biæder 2 Hvidbrynet løvsanger 7
Observationer sjældne arter	Nathejre 1 Topskarv 5 Sardinsk sanger 1 Hvidskægget sanger 1 Citronvipstjert 3	Balearskråpe 3 Topskarv 1 Eleonorafalk 1 Citronvipstjert 1 Hætteværling 1
Ynglefugle, sjældne (par)	Natravn 50-100 Trane 15-16 Rørdrum 1-2 Skarv 230 Tejst 0-1 Rødrygget tornskade 50+ Sortstrubet bynkefugl 8	